

lobce nikterak sprostěn povinnosti, by odpůrci nahradil stejný peníz, neboť, použil-li žalobce přeplatku k výživě své rodiny, zůstal tím jeho vlastní majetek stejnou částkou ušetřen, kterou by jinak na úhradu potřeb své rodiny byl vynaložil. Skutkové okolnosti, které odvolací soud uložil prvému soudu vyšetřiti, nevyžadují tedy důkazů, posuzuje-li se věc s právního hlediska právě doličeného. Bylo proto důvodnému rekursu žalovaného vyhověti, napadené usnesení zrušiti a naříditi, jak shora uvedeno.

Čís. 6875.

Osoby, zbavené úplně svéprávnosti, mohou platně pořizovati, jsou-li schopny plné rozvahy. Tuto schopnost jest dokázati tomu, kde se dovolává platnosti posledního pořízení takové osoby. Pořizovati však mohou takové osoby jen ústně před soudem.

(Rozh .ze dne 8. března 1927, Rv II 636/26.)

K pozůstalosti po Marii F-ové přihlásila se žalobkyně ze závěti, žalovaní ze zákona. Žalovaní prohlásili, že poslední vůli Marie F-ové neuznávají za platnou a pravou, ježto prý zůstavitelka v době zřízení závěti byla slabomyslná. Byvši poukázána pozůstalostním soudem na pořad práva, domáhala se žalobkyně určení, že závěť Marie F-ové jest pravá a platná. P r o c e s n í s o u d p r v é s t o l i c e uznal podle žaloby. D ů v o d y: Jde o dvě otázky: 1. Byla-li Marie F-ová v době, když činila poslední pořízení, rozumově s to projeviti poslední vůli? 2. Jest-li její projev platnou poslední vůlí? Co se první otázky týče, bylo sice spisy okresního soudu zjištěno, že Marie F-ová byla právoplatným usnesením ze dne 14. března 1902 pro blbost dána pod opatrovnictví, v němž zůstala až do své smrti. Avšak způsobilost k poslednímu pořízení nezávisí na formální okolnosti, byla-li dotyčná osoba v daném okamžiku pro duševní chorobu zbavena svéprávnosti čili nic, nýbrž na tom, byla-li tehda ve skutečnosti příčetná čili nic, bez ohledu na svou formelní svéprávnost, ovšem pokud jde o rozum pořizovatele, nikoliv o to, byl-li snad prohlášen za marnotratníka. To vychází z ustanovení §§ 566 a 567 obč. zák. v jejich spojitosti a v protikladnosti jejich k ustanovení §u 568 obč. zák., který způsobilost k poslednímu pořízení u marnotratníků činí závislou výslovně na formelní okolnosti, byla-li dotyčná osoba v daném okamžiku prohlášena za marnotratníka čili nic. Že řád o zbavení svéprávnosti na tomto stavu nic nezměnil, vysvítá nejen z materialii k tomuto řádu, nýbrž i z toho, že jeho § 6 o §§ 567 a 568 obč. zák. se vůbec nezmiňuje, což by byl jistě musel učiniti, kdyby byl chtěl na dosavadním právním stavu něco změnit. Líčený názor zastávají také jak bývalý, tak i nynější nejvyšší soud a Krainz-Ehrenzweig. Běží tudíž o to, byla-li Marie F-ová začátkem roku 1925, když projevila poslední vůli, příčetnou či nikoliv. Bylo zjištěno, že se Marie F-ová následkem úrazu v útlém dětství ve svém duševním vývoji opozdila, že tato zaostalost nebyla tak silná a trvalá, že by se

nebyla mohla v pozdějším životě duševně přece jen dále vyvíjeti, že byla dána pod opatrovnictví, při čemž podle tehdejších zákonných předpisů musila být označena za blbou, ačkoliv nešlo u ní o tuto formu duševní zakrnělosti, že její další životní vývoj a její chování potvrdilo, že ve skutečnosti běželo jen o slabomyslnost, že porucha řeči nemůže být uváděna v souvislosti s duševní ocháblostí, protože je to symptom poruchy motorického aparátu, že byla o své situaci dostatečně orientována, že byla s to vykonávati prostší práce v hospodářství a domácnosti, že při nákupech znala cenu peněz a dovedla s nimi zacházeti, takže se jí mohly svěřiti, že poznala náhodný schodek při vrácení peněz, že dovedla posouditi i rozdíl mezi cenami zboží, že věděla, že má majetek v polnostech a kde leží polnosti, že znala jména dotyčných tratí, že byla dbalá svého zevnějšku, že měla cit pro stud a cit náboženské povinnosti, že tedy celkem jevila smysl pro jednoduché obvyklé potřeby denního života a že dovedla jim dostáti potud, pokud nečinily větších nároků na duševní hlubší práci, že to, čemu rozuměla, dovedla dobře vykonati, ovšem, hlavně po vybídnutí, protože vlastní iniciativnost byla u ní oslabena, že výkon poslední vůle, o niž jde, sám i porozumění jemu nekladly zvláštních požadavků na duševní činnost zůstavitelčinu, poněvadž spadají do okruhu činnosti, která jí byla běžná, kterou se zabývala a kterou ovládala, že věděla, co chce vykonati, co chce odkázati, že byla rozhodnuta, komu to chce dáti, výslovně jmenujíc osobu tu a dodavši, by se jí to nemohlo vzíti; že tento dodatek zejména ukazuje na čilost úvahy, která byla s myšlenkou posledního pořízení spojena a nasvědčuje tomu, že zůstavitelka předvíдалa možnost nějaké překážky, že mimo odkaz žalobkyni pamatovala také na sebe, žádajíc určitý způsob pohřbu a že konečně pamatovala i na faru, a to zase v souladu se svým způsobem života pobožného, že se dobře zhostila poněkud složitějšího duševního pochodu, který vyžádalo poslední pořízení, poněvadž celá myšlenková materie se v ničem nevymykala obvyklým poměrům, v nichž žila, že proto také byla s to myšlenkově ji ovládnouti a o ní rozhodovati a to bez cizího vlivu nebo působení, že v době, kdy projevila svou poslední vůli, byla v takovém duševním stavu, který nutno lékařsky označiti jen jako slabost ducha ve stavu jasného vědomí a s rozvahou — že věděla při tom, oč jde a vyvodila při tom jistou kritiku a že tedy byla s hlediska psychiatrického schopna poslední pořízení činiti. § 567 obč. zák. mluví sice o »naprostém vládnutí rozumem (bei voller Besonnenheit)«, avšak to jest vzíti jen cum grano salis, totiž, že testátor musí vládnouti úplně rozumem jen potud, pokud jest potřebí ke konkrétnímu právnímu jednání, takže stačí i takový stav duše, při němž duševní nemoc činnosti duševní jest sice na újmu, ale směrem, který pro pořízení nepřichází v úvahu, jak to Krainz-Ehrenzweig učí a také nejvyšší soud uznal, na příklad rozhodnutím čís. 4013 Sb. X. Pokud jde o platnost projevu Marie F-ové, jako poslední vůle, může vzhledem k tomu, že na listině není ani podpisu, ani znamení ruky Marie F-ové, jíti jen o mimosoudní ústní poslední pořízení, k jehož platnosti jako takového jsou uvedeny podmínky v §u 585, 586 obč. zák. Bylo zjištěno, že začátkem roku 1925 byli při-

volání tři svědci, jakož i Martin B., rolník v B., do domu, kde ležela Marie F-ová nemocná, že tato v jich všech současné přítomnosti vážně, rozmyslivši si věc dobře, projevila určitou svou vůli, aniž byla donucena a podvedena a nejsouc v omylu, že poroučí pro případ svého úmrtí své pozemky žalobkyni, že ta bude povinna jí zříditi slavný panenský pohřeb s muzikou a dále, že odkazuje faře na svaté mše 200 Kč a že o tom ihned napsal Josef P. listinu, kterou mimo něho podepsali jako svědci Dr. Sch., Z. a B. Nepatrné rozpory ve výpovědích svědků tkví v nedokonalosti lidské paměti a jsou pro věc úplně bezvýznamny (viz na příklad rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 5. června 1903 Sb. VI 2371 a t. d.). O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil.

N e j v y š š í s o u d žalobu zamítl.

D ů v o d y:

K rozsouzení sporu postačí omeziti se na dovolací důvod nesprávného právního posouzení (§ 503 čís. 4 c. ř. s.). Toto spatřují dovolatelé v tom, že odvolací soud pokládá poslední pořizení Marie F-ové za platné, ač byla zůstavitelka od roku 1902 pod opatrovnictvím pro blbost a v době posledního pořizení byla u ní shledána slabomyslnost a ač poslední pořizení nebylo učiněno ústně před soudem. Dovolatelé marně se namáhají uplatniti, že znalci uznali, že zůstavitelka byla v takovém duševním stavu, že potřebovala podpůrce. To nerozhoduje, nýbrž rozhodným jest jedině, zda byla, pořizujíc o svém jmění, při plné rozvaze. Podle §u 68 řádu o zbavení svéprávnosti je ten, kdo byl před jeho platností dán pod opatrovnictví pro duševní chorobu, slabomyslnost, šílenství nebo blbost, od počátku působnosti řádu o zbavení svéprávnosti roveň tomu, kdo byl plně svéprávnosti zbaven pro duševní chorobu nebo slabost. Takové osoby jsou podle §u 3 řádu o zbavení svéprávnosti co do způsobilosti k právním jednáním rovny dětem do sedmi let. V nauce spornou otázkou, zda osoby plně zbavené svéprávnosti mohou ve světlých okamžicích platně pořizovati, vyřešil Nejvyšší soud již v nálezu čís. 1221 sb. n. s. v ten smysl, že řádem o zbavení svéprávnosti n e b y l z r u š e n § 567 obč. zák. a že tyto osoby mohou tedy, jsou-li přes zbavení svéprávnosti schopny plné rozvahy, platně pořizovati, že ovšem tuto schopnost dlužno dokázati tomu, kdo se dovolává platnosti posledního pořizení takovéto osoby. Nejvyšší soud neshledává příčiny, by se uchýlil od onoho rozhodnutí, a poukazuje na jeho důvody. Není tedy sporné poslední pořizení neplatno z toho důvodu, že je učinila osoba, která pro blbost byla dána pod opatrovnictví, prokáže-li se schopnost pořizovací (plná rozvaha) v okamžiku, kdy bylo učiněno. Pro způsobilost pořizovací při osobách, zbavených plně svéprávnosti, rozhoduje tedy, zda byly v době posledního pořizení schopny pořizovati, zda byly při plné rozvaze (§§ 565, 567 obč. zák.). Slabomyslnost vylučuje způsobilost pořizovací jen, je-li takového rázu, že postižený nemá proto plné rozvahy, potřebné k poslednímu pořizení. Jest tedy otázkou, zda zůstavitelka učinila poslední pořizení při plné rozvaze. Znalci odpovídají k této otázce v ten smysl, že zůstavitelka

učinila poslední pořízení ve stavu jasného vědomí, s rozvahou a vážností, beze všeho násilí a podstatného omylu, a uvádějí na odůvodněnou toho jednotlivé zjevy jejího duševního stavu. Tímto posudkem nebyl ovšem soud vázán. Otázka schopnosti pořizovací a, zda byl zůstavitel při plné rozvaze, jest otázkou právní a soud usoudí podle toho, jaké schopnosti duševní znalci shledali a, zda jsou takové, že připouštějí plnou rozvahu pořizovací. Dovolatelé v tom směru neuvádějí konkrétně, proč vylučují u zůstavitelky plnou rozvahu. Okolnost, že byla slabomyslná, o sobě ještě plné rozvahy nevylučuje. Soud dovolací však nemá příčiny, by se uchyloval od právního názoru soudu odvolacího, že stav zůstavitelky připouštěl plnou rozvahu, když podle znaleckého posudku poznávala dosah posledního pořízení, věděla, co chce vykonati, co a komu chce odkázati, tedy byla schopna úvahy o svém jednání a jeho dosahu a svobodného rozhodnutí. Její zaostalost duševní nebránila tomu, aby si neuvědomila dosah svého jednání, aniž působila nepříznivě na její rozhodnutí. Leč poslední pořízení není přes to platno proto, že nebylo učiněno ústně před soudem. Zákon ovšem nařizuje tuto formu v §u 4 (2) řádu o zbavení svéprávnosti výslovně jen pro osoby, které byly částečně zbaveny svéprávnosti. Ale bylo by protimyslné, by nebyla táž forma vyžadována i u těch, kdož byli zbaveni svéprávnosti zcela. Účelem ustanovení §u 569 obč. zák. a §u 4. řádu o zbavení svéprávnosti o potřebě ústního pořízení před soudem jest, by u osob, při nichž není zcela nepochybné, že činí poslední pořízení s potřebnou rozvahou a že jsou této rozvahy schopny, bylo pořízení učiněno před soudcem, osobou práva znalou a schopnou, posouditi volnost projevu a plnost rozvahy a schopnost k ní. Proto právě nařizuje zákon, by se soudce přiměřeným pátráním hleděl přesvědčiti, zda pořízení se děje svobodně a s rozvahou, a v soudním protokole má býti proto uvedeno, co z konaného pátrání v naznačených směrech vyplynulo (§ 569 obč. zák.). Třebaže tedy zákon považuje dospělé nezletilce do osmnácti let a osoby, částečně zbavené svéprávnosti pro chorobu a slabost ducha, za způsobilé pořizovati, předpisuje k platnosti pořízení zvláštní záruku soudní formou, spojenou s vyšetřením svobodné vůle a rozvahy, a vyšetření to má se díti orgánem spolehlivým, znalým práva, a nemělo tedy býti posuzování této nesnadné otázky ponecháno pouze úsudku svědků při výslechu po smrti zůstavitele v případném sporu. Stejných záruk jest však tím více potřebí u osob, které pro duševní chorobu nebo slabost byly plně zbaveny svéprávnosti a mohou činiti pořízení jenom tehdy, jsou-li ve stavu, který připouští plnou rozvahu a ovládnutí mysli. Ponechati u takýchto osob zjišťování jejich pořizovací schopnosti bez zákroku soudce práva znalého (nebo notáře) (§ 70 notářského řádu, náleží č. 5414 sb. n. s.) jen laickému pozorování svědků, přičilo by se účelu zákona. Když tedy zákon podle výkladu, přijatého Nejvyšším soudem, připouští přes doslov §u 3 řádu o zbavení svéprávnosti, že i osoby, zbavené svéprávnosti, mohou pořizovati, a dovozuje se to ze zákonodárcova úmyslu, který v samém zákoně ovšem nedošel výrazu (§ 3 zákona), lze se tím spíše dovolati účelu zákona a zákonodárcova úmyslu při širším výkladu §u 4. řádu o zbavení svéprávnosti, ježto je v duchu

zákona a podle úmyslu zákonodárce odůvodněno, by i ti, kdož jsou plně zbaveni svéprávnosti, mohli pořizovati jen ústně před soudem. (Srov. Krainz-Ehrenzweig: System, II. díl, část 2., str. 342, vydání z roku 1917). Ježto tedy poslední pořizení zůstavitelky, která byla před působností řádu o zbavení svéprávnosti dána pod opatrovnictví a považuje se za plně zbavenou svéprávnosti, nebylo učiněno ústně před soudem, je pořizení to neplatno a bylo v důsledku toho vyhověti dovolání a změnou rozsudků nižších soudů zamítnouti žalobu o uznání platnosti závěti.

Čís. 6876.

K udržovacím nákladům, jež stíhají pronajímatele podle zákona, patří jen takové, jež nastávají užíváním nebo obyčejnými příhodami nahodilými (větrem, deštěm, prachem a pod.), nikoli však takové náklady, jež nastávají pro schátralost najatého předmětu z důvodu stáří budovy. Za chatrnost budovy a z toho vzešlou nemožnost užívání budovy pro stáří jest zodpověden pronajímatel nájemci jen tehdy, když schátralost takovou zavinil (na př. nekonáním oprav), nikoliv tehdy, když budova schátrá a není způsobilá k smlouvenému užívání bez viny pronajímatelovy.

Rozkaz ku zboření budovy lze pronajímateli přičítati k vině pouze tehdy, když nebylo bourání z důvodů policejně-stavebních nařízeno nebo nutným, nebo, bylo-li nutným, když stav ten povstal zaviněním pronajímatelovým.

(Rozh. ze dne 8. března 1927, Rv II 705/26.)

Nájemce (kavárník) domáhal se na pronajímateli náhrady škody zbořením domku a neprovedením potřebných oprav. *P r o c e s n í s o u d p r v é s t o l i c e* uznal žalobní nárok důvodem po právu, *o d v o l a c í s o u d* napadený rozsudek potvrdil. *N e j v y š š í s o u d* zrušil rozsudky obou nižších soudů a nařídil prvému soudu, by, doplně řízení, znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Dovolatelka právem napadá rozsudek pro nesprávné právní posouzení a neúplnost řízení (§ 503 čís. 4 a 2 c. ř. s.). Žalobce se domáhá náhrady těchto škod: 1. ušlého zisku pro znemožnění provozu vinárny a baru v domku za dobu od 1. února 1924 do 31. května 1925; 2. nákladů žalobcem vynaložených na investice a adaptace v oné budově; 3. nákladů na investice v baru a v zahradě, jichž nutnost se vyskytla při přesídlení baru do kavárenských místností; 4. náhrady za zničený zahradní inventář; 5. slevy, po případě snížení nájemného; 6. za náhradní byt pro čišníka a za jízdu jeho elektrickou drahou a 7. za zničení a znehodnocení kavárenského zařízení, tří kulečníků, 40 tág a 5 osvětlovacích těles. Nižší soudy uznaly žalobní nárok co do důvodu